

Finančná gramotnosť v štúdii PISA

Júlia Miklovičová

NÚCEM

PISA 2015

základné informácie

- zúčastnilo sa **72** krajín z celého sveta
- **15-roční** žiaci
- **hlavné** a **voliteľné** oblasti testovania:
čitateľská, matematická a prírodovedná gramotnosť, finančná gramotnosť (2012),
tímové riešenie problémov (2015)
- elektronická forma testovania
- cca 6 400 žiakov zo SR (pre finančnú gramotnosť: 1 540 žiakov)

Čo je výsledkom štúdie PISA?

- „rebríček“ krajín
- zaradenie žiakov do referenčných (vedomostných) úrovní podľa zručností v danej oblasti
- postoje žiakov z nadväzujúceho dotazníkového prieskumu

Finančná gramotnosť ako jedna z oblastí testovania v štúdii

PISA

PISA 2015

definícia finančnej gramotnosti

Znalosť a pochopenie finančných pojmov a rizík; schopnosti, motivácia a sebadôvera **využívať získané vedomosti** na vykonávanie efektívnych rozhodnutí v rôznych situáciách týkajúcich sa financií s **cieľom zlepšiť finančnú situáciu jednotlivca i spoločnosti**, a tým im umožniť zapojiť sa do ekonomického života.

PISA 2015

referenčné úrovne vo finančnej gramotnosti

- 5 referenčných (vedomostných) úrovní
- vyjadrujú, na akej úrovni sú zručnosti žiakov pri narábaní s finančnými situáciami (podľa PISA)- čo žiak dokáže
- základná úroveň 2

Žiaci začínajú využívať svoje vedomosti týkajúce sa bežných finančných produktov a často používaných finančných termínov a pojmov. Vedia použiť získané informácie na to, aby dospeli k rozhodnutiam týkajúcich sa financií v situáciách, ktoré sa ich priamo týkajú. Poznajú význam jednoduchého rozpočtu a sú schopní vysvetliť základné položky bežných finančných dokumentov. Pri riešení finančných otázok vedia využiť základné numerické operácie vrátane delenia. Chápu vzťahy medzi rôznymi finančnými zložkami, ako napríklad miera využitia a vynaložené náklady.

Príklad úlohy PISA – vedomostná úroveň 2

Na trhu

Paradajky si môžeš kúpiť buď samostatne, alebo celú debničku.

Debničku s paradajkami sa vyplatí kúpiť viac ako voľné paradajky.

Uved' dôvod, ktorým potvrdíš pravdivosť tvrdenia.

.....

.....

Čo môže vplývať na výkon žiakov v oblasti finančnej gramotnosti?

Výsledok v oblasti finančnej gramotnosti môže súvisieť s:

- úrovňou zručností žiakov v matematike
- úrovňou zručností žiakov v oblasti čitateľskej gramotnosti
- osobnými skúsenosťami žiakov v oblasti financií
- prostredím, v ktorom žiak vyrastá (rodina, socioekonomický status)

Výsledok v oblasti finančnej gramotnosti môže súvisieť s:

- úrovňou zručností žiakov v matematike
- úrovňou zručností žiakov v oblasti čitateľskej gramotnosti
- prostredím, v ktorom žiak vyrastá (rodina, socioekonomický status)
- osobné skúsenosti žiakov v oblasti financií

PISA 2015

úroveň zručností v matematike a čítaní

- **Matematika** – Slovensko pod priemerom OECD, 28 % žiakov v rizikovej skupine
- **Čítanie** – Slovensko pod priemerom OECD, 32 % žiakov v rizikovej skupine

Výsledok v oblasti finančnej gramotnosti môže súvisieť s:

- úrovňou zručností žiakov v matematike
- úrovňou zručností žiakov v oblasti čitateľskej gramotnosti
- osobné skúsenosti žiakov v oblasti financií
- prostredím, v ktorom žiak vyrastá (rodina, socioekonomický status)

Výsledok v oblasti finančnej gramotnosti môže súvisieť s:

- úrovňou zručností žiakov v matematike
- úrovňou zručností žiakov v oblasti čitateľskej gramotnosti
- **osobné skúsenosti žiakov v oblasti financií**
- prostredím, v ktorom žiak vyrastá (rodina, socioekonomický status)

PISA 2015 – dotazníky skúsenosti žiakov

- zaradenie finančnej gramotnosti do oficiálneho národného aj školského kurikula (pre ZŠ, SŠ)
- 15-roční žiaci na Slovensku majú osobnú skúsenosť s finančnými produktmi 2012 (platobná karta, bankový účet: 25 % (2012) vs. 42 % (2015))
- 15-roční žiaci na Slovensku majú skúsenosti so zárobkovou činnosťou (mimo školy – 40 % žiakov, príležitostne – 40 % žiakov)
- 15-roční žiaci na Slovensku dostávajú peniaze ako darček, dostávajú vreckové

Výsledok v oblasti finančnej gramotnosti môže súvisieť s:

- úrovňou zručností žiakov v matematike
- úrovňou zručností žiakov v oblasti čitateľskej gramotnosti
- osobné skúsenosti žiakov v oblasti financií
- prostredím, v ktorom žiak vyrastá (rodina, socioekonomický status)

Výsledok v oblasti finančnej gramotnosti môže súvisieť s:

- úrovňou zručností žiakov v matematike
- úrovňou zručností žiakov v oblasti čitateľskej gramotnosti
- osobné skúsenosti žiakov v oblasti financií
- **prostredím, v ktorom žiak vyrastá (rodina, socioekonomický status)**

PISA 2015 – dotazníky domáce prostredie žiaka

Slovensko je jedna z krajín, v ktorej sa zistil výrazný vplyv **socio-ekonomického** statusu žiaka na jeho výkon, a to vo všetkých sledovaných oblastiach.

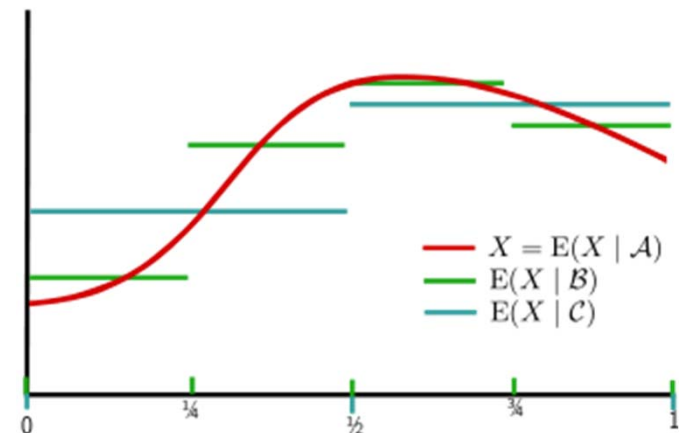

PISA 2015 – dotazníky domáce prostredie žiaka

- žiaci z rodín s vyšším ESCS častejšie diskutujú so svojimi rodičmi o finančných otázkach (minimálne raz za mesiac)
- žiaci z rodín s vyšším ESCS majú tendenciu šetriť si peniaze na veci, na ktoré momentálne nemajú; žiaci s rodín s nižším ESCS preferujú kúpiť si vec aj keď na ňu nemajú
- žiaci, ktorí sa so svojimi rodičmi aspoň niekedy rozprávajú o financiách majú skôr tendenciu pravidelne si odkladať peniaze, na rozdiel od žiakov, ktorí sa s rodičmi na finančnú tému nerozprávajú vôbec

Výsledok slovenských žiakov v teste finančnej gramotnosti PISA 2015

PISA 2015

Výsledok v oblasti finančnej gramotnosti pre SR

Priemerný výkon krajiny je nad priemerom krajín OECD	B-S-J-G Čína ¹	566	(6,0)			
	Belgicko*	541	(3,0)	541	(3,5)	0 ⁶
	Kanada*	533	(4,6)			
	Rusko	512	(3,3)	486	(3,7)	26
	Holandsko*	509	(3,3)			
	Austrália*	504	(1,9)	526	(2,1)	-22
Priemerný výkon krajiny nie je štatisticky významne rozdielny od priemeru krajín OECD	Spojené štáty americké*	487	(3,8)	492	(4,9)	-4
	Poľsko*	485	(3,0)	510	(3,7)	-25
Priemerný výkon krajiny je pod priemerom krajín OECD	Taliansko*	483	(2,8)	466	(2,1)	17
	Španielsko*	469	(3,2)	484	(3,2)	-16
	Litva	449	(3,1)			
	Slovenská republika*	445	(4,5)	470	(4,9)	-25
	Čile*	432	(3,7)			
	Peru	403	(3,4)			
	Brazília	393	(3,8)			

**Výsledok pod priemerom – Aké
sú zručnosti našich žiakov
v oblasti finančnej gramotnosti?**

Najvyššia vedomostná úroveň (5)

Žiaci **vedia aplikovať v praxi svoje vedomosti** zo širšej oblasti finančných termínov a pojmov, ktoré môžu byť pre nich dôležité z hľadiska **dlhšieho časového horizontu**. **Vedia analyzovať** komplexné finančné produkty. Vo svojich finančných rozhodnutiach berú do úvahy aj také vlastnosti finančných dokumentov, ktoré sú dôležité, ale nemusia byť na prvý pohľad zjavné, napríklad transakčné poplatky. Pracujú s vysokou mierou presnosti a sú **schopní riešiť aj menej bežné finančné problémy**. Vedia opísať možné **dôsledky finančných rozhodnutí**, čím potvrdzujú svoj široký rozhľad v rámci finančnej oblasti ako napríklad daň z príjmu.

Príklad úlohy – vedomostná úroveň 5

ZBajk
Spoločné využívanie bicyklov

Členské		zedov
☐	ročné	
☐	mesačné	
	počet mesiacov	
Počet jász	Dĺžka jász (minúty)	
neobmedzene	do 60	ZADARMO
	61 – 120	
	121 alebo viac	
CELKOVÁ SUMA		

Vypočítaj celkovú sumu

Júlia chce vedieť, či by bolo lacnejšie zakúpiť si šesť mesačných členstiev alebo jedno ročné členstvo, ak bude používať ZBajk iba šesť mesiacov.

Nezabudni, že Júlia chce jazdiť na bicykli z práce a do práce každý deň (45 minút v každom smere) a dvakrát mesačne po viac než tri hodiny.

Ktoré členstvo je lacnejšie?

- ☐ ročné členstvo
- ☐ 6 mesačných členstiev

Koľko by za šesť mesiacov Júlia ušetrila na lacnejšom členstve?

Suma v zedoch:

Najvyššia vedomostná úroveň (5)

vyjadrené v %

Finančná gramotnosť		2012		2015	
		OECD	SR	OECD	SR
úroveň 5	(viac ako 625)	9,7	5,7	11,8	6,3
úroveň 4	(550 – 625)				
úroveň 3	(475 – 550)				
úroveň 2	(400 – 475)				
úroveň 1	(325 – 400)				
pod úrovňou 1	menej ako 325				

Najnižšia vedomostná úroveň (1)

Žiaci vedia identifikovať **bežné finančné produkty** a termíny a vedia vysvetliť informácie týkajúce sa **základných finančných pojmov**. Sú schopní rozpoznať rozdiel medzi potrebami a požiadavkami a dokážu robiť **jednoduché rozhodnutia týkajúce sa každodenných výdavkov**. Poznajú účel bežných finančných dokumentov ako je napríklad faktúra. V súvislosti s financiami využívajú **základné numerické operácie** (sčítanie, odčítanie, násobenie) v **situáciách, s ktorými by mohli mať osobnú skúsenosť**.

Poznámka:

Úroveň 1 – sa nachádza už **POD** úrovňou základných zručností vo finančnej oblasti

Najnižšia vedomostná úroveň (1)

vyjadrené v %

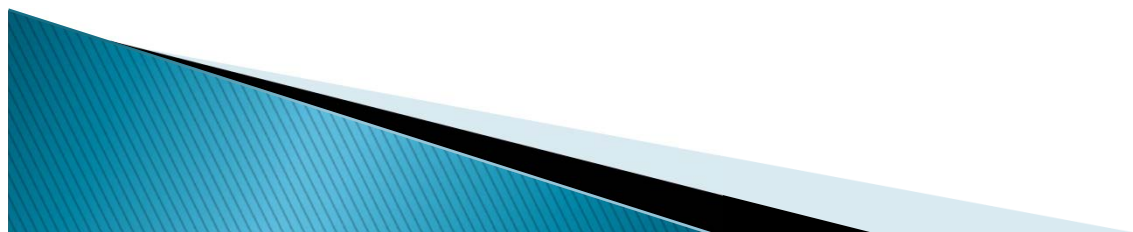
Finančná gramotnosť		2012		2015	
		OECD	SR	OECD	SR
úroveň 5	(viac ako 625)	9,7	5,7	11,8	6,3
úroveň 4	(550 – 625)				
úroveň 3	(475 – 550)				
úroveň 2	(400 – 475)				
úroveň 1	(325 – 400)	10,5	13,3	14,0	18,3
pod úrovňou 1	menej ako 325				

Pod najnižšou vedomostnou úrovňou

vyjadrené v %

Finančná gramotnosť		2012		2015	
		OECD	SR	OECD	SR
úroveň 5	(viac ako 625)	9,7	5,7	11,8	6,3
úroveň 4	(550 – 625)				
úroveň 3	(475 – 550)				
úroveň 2	(400 – 475)				
úroveň 1	(325 – 400)	10,5	13,3	14,0	18,3
pod úrovňou 1	menej ako 325	4,8	9,5	8,3	16,4

Príklad úlohy – vedomostná úroveň 1

Na trhu

Paradajky si môžeš kúpiť buď samostatne, alebo celú debničku.

2,75 zedov za kg

22 zedov za 10 kg debničku

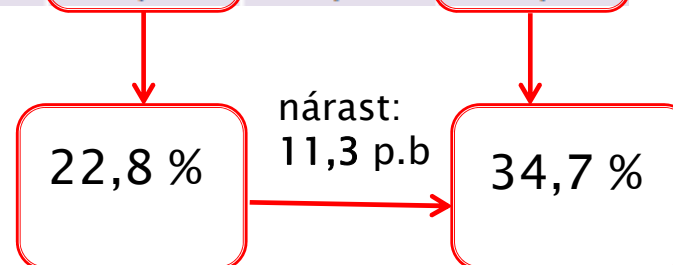
Na trhu

Pre niektorých ľudí môže byť nákup celej debničky paradajok zlým finančným rozhodnutím. Vysvetli prečo.

Najnižšie vedomostné úrovne riziková skupina

vyjadrené v %

Finančná gramotnosť		2012		2015	
		OECD	SR	OECD	SR
úroveň 5	(viac ako 625)	9,7	5,7	11,8	6,3
úroveň 4	(550 – 625)	21,9	16,9	19,2	13,4
úroveň 3	(475 – 550)	30,2	28,1	24,9	22,0
úroveň 2	(400 – 475)	22,9	26,5	21,8	23,6
úroveň 1	(325 – 400)	10,5	13,3	14,0	18,3
pod úrovňou 1	menej ako 325	4,8	9,5	8,3	16,4

PISA 2015

d'alšie zistenia z oblasti finančnej gramotnosti

- žiaci z rodín s nízkym ESCS majú o 80 bodov nižší výkon vo FG ako žiaci z rodín z vyšším ESCS
- žiaci, ktorí vlastnia bankový účet dosahujú o 14 bodov nižšie skóre vo FG ako žiaci, ktorí nie sú vlastníkmí bankového účtu (platí pre SR)
- žiaci, ktorí vlastnia platobnú kartu dosahujú o 30 bodov nižšie skóre vo FG ako žiaci, ktorí nie sú vlastníkmí platobnej karty (platí pre SR)

PISA 2015

d'alšie zistenia z oblasti finančnej gramotnosti

- žiaci, ktorí dostávajú peniaze ako dar majú vyšší výkon vo FG ako žiaci s rovnakými charakteristikami, ktorí peňažné dary nedostávajú
- žiaci motivovaní dosiahnuť lepší výkon vo väčšej miere deklarujú, že si každý týždeň/mesiac odkladajú peniaze, žiaci bez motivácie k výkonu si neodkladajú peniaze na pravidelnej báze

PISA 2015

d'alšie zistenia z oblasti finančnej gramotnosti

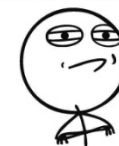
- Slovensko je jedna z krajín, kde dosiahli žiaci vo finančnej gramotnosti **horší výsledok ako by sa dalo očakávať** podľa výsledku v matematickej gramotnosti
- dievčatá dosiahli vyššie skóre vo finančnej gramotnosti ako chlapci, rozdiel je štatisticky významný

Výzvy do budúcnosti?

- zabezpečiť rovnaké vzdelávacie príležitosti pre žiakov so sociálne znevýhodneného prostredia
- počítat' s veľkým vplyvom rodiny na to, ako žiaci rozumejú finančným otázkam
- využiť potenciál žiakov, preniesť do finančnej praxe teoretické vedomosti a zručnosti z matematiky a čítania

CHALLENGE ACCEPTED ?

Ďakujem za pozornosť

NÚCEM

Júlia Miklovičová
Žehrianska 9, Bratislava

pisa@nucem.sk

julia.miklovicova@nucem.sk

